

فاطمه بنت الحسن

کلیدواژه: فاطمه، [امام حسن مجتبی \(علیه السلام\)](#)، [امام سجاد \(علیه السلام\)](#)، [امام باقر \(علیه السلام\)](#)، مادر، فاطمه بنت الحسن، عبدالله باهر.

پرسش: زندگی‌نامه‌ای از فاطمه دختر امام حسن (علیه السلام) را که همسر امام سجاد (علیه السلام) و مادر امام باقر (علیه السلام) بودند، بنویسید؟

پاسخ: فاطمه، دختر [حسن بن علی بن ابی‌طالب \(علیه السلام\)](#)، از جمله [دختران امام مجتبی \(علیه السلام\)](#) است که در [تاریخ](#) گزارش‌هایی وجود دارد. مادر ایشان نیز ام اسحاق دختر [طلحة بن عبدالله التیمی](#) بوده است. [کنیه](#) مشهور ایشان ام عبدالله است و برخی ام الحسن را نیز آورده‌اند. ایشان با پسرعموی خود، امام سجاد (علیه السلام) ازدواج کرد و اولین علوی بود که با یک علوی دیگر [ازدواج](#) کرد.

فهرست مندرجات

- ۱ - نام مادر فاطمه
- ۲ - کنیه
- ۳ - ازدواج
- ۴ - فضایل
- ۴.۱ - روایتی از امام باقر
- ۵ - توصیف فاطمه
- ۶ - فرزندان
- ۷ - شخصیت عبدالله باهر
- ۸ - یانویس
- ۹ - منع

نام مادر فاطمه

فاطمه، دختر [حسن بن علی بن ابی‌طالب \(علیه السلام\)](#)،
^[۱] [ابن ابی‌الغلیج بغدادی](#)، [مجد بن احمد](#)، [تاریخ اهل البیت](#)، ص ۱۲۲، [محقق: جلالی حسینی](#)، [مجدرضا](#)، قم، مؤسسه آل البیت (علیه السلام)، [چاپ اول](#)، ۱۴۱۰ق.
 از جمله [دختران امام مجتبی \(علیه السلام\)](#) است که در [تاریخ](#) گزارش‌هایی وجود دارد. مادر ایشان نیز ام اسحاق دختر [طلحة بن عبدالله التیمی](#) بوده است.
^[۲] [شیخ مفید](#)، [مجد بن نعمان](#)، [الارشاد فی معرفة حجج الله علی العباد](#)، ج ۲، ص ۲۰، قم، [کنگره شیخ مفید](#)، [چاپ اول](#)، ۱۴۱۳ق.

کنیه

ظاهراً [کنیه](#) مشهور ایشان ام عبدالله است
^[۳] [مغربی](#)، [قاضی نعمان](#)، [شرح الاخبار فی فضائل الائمة الاطهار \(ع\)](#)، ج ۳، ص ۲۷۶، قم، [دفتر انتشارات اسلامی](#)، [چاپ اول](#)، ۱۴۰۹ق.
^[۴] [بلاذری](#)، [احمد بن یحیی](#)، [انساب الاشراف](#)، ج ۲، ص ۷۳، بیروت، [دارالفکر](#)، [چاپ اول](#)، ۱۴۱۷ق.
^[۵] [اربلی](#)، [علی بن عیسی](#)، [کشف الغمة فی معرفة الائمة](#)، ج ۲، ص ۱۹۸، ۱۹۹، [محقق](#)، [مصحح](#)، [رسولی محلاتی](#)، [هاشم](#)، [نشر بنی‌هاشمی](#)، [تیریز](#)، [چاپ اول](#)، ۱۳۸۱ق.
^[۶] [سیط بن جوزی](#)، [تذکرة الخواص](#)، ص ۱۹۵، قم، [منشورات الشریف الرضی](#)، [چاپ اول](#)، ۱۴۱۸ق.
 و برخی ام الحسن
^[۷] [اربلی](#)، [علی بن عیسی](#)، [کشف الغمة فی معرفة الائمة](#)، ج ۲، ص ۱۹۸، ۱۹۹، [محقق](#)، [مصحح](#)، [رسولی محلاتی](#)، [هاشم](#)، [نشر بنی‌هاشمی](#)، [تیریز](#)، [چاپ اول](#)، ۱۳۸۱ق.
^[۸] [اربلی](#)، [علی بن عیسی](#)، [کشف الغمة فی معرفة الائمة](#)، ج ۲، ص ۲۵۰، [محقق](#)، [مصحح](#)، [رسولی محلاتی](#)، [هاشم](#)، [نشر بنی‌هاشمی](#)، [تیریز](#)، [چاپ اول](#)، ۱۳۸۱ق.
 را نیز ذکر کرده‌اند.

ایشان با پسرعموی خود، **امام سجاد (علیه السلام)** ازدواج کرد و اولین علوی بود که با یک علوی دیگر ازدواج کرد.

^[۹] **طبری آملی، مجد بن حبر، دلائل الامامة، ص ۲۱۷، قم، بعثت، چاپ اول، ۱۴۱۳ ق.**

به همین جهت، **امام باقر (علیه السلام)** فرزند این دو

^[۱۰] **این شهر آشوب مازندرانی، مناقب آل ابی طالب (علیه السلام)، ج ۲، ص ۳۳۸، قم، علامه، چاپ اول، ۱۳۷۹ ق.**

را «هاشمی من هاشمیین علوی من علویین؛ یک هاشمی که از پدر و مادر هاشمی است و یک علوی که از پدر و مادر علوی است» توصیف کرده‌اند.

^[۱۱] **شیخ مفید، مجد بن مجد، المقنعة، ص ۴۷۳، قم، کنگره جهانی هزاره شیخ مفید، چاپ اول، ۱۴۱۳ ق.**

^[۱۲] **شیخ طوسی، تهذیب الاحکام، ج ۶، ص ۷۷، محقق: موسوی خراسان، حسن، تهران، دارالکتب الاسلامیة، چاپ چهارم، ۱۴۰۷ ق.**

فضایل

فاطمه دختر **امام حسن (علیه السلام)**، همسر امام سجاد (علیه السلام) و مادر امام باقر (علیه السلام)، زنی فاضل بوده و در منابع روایی، کرامتی نیز از ایشان نقل شده است.

← روایتی از امام باقر

امام باقر (علیه السلام) فرمودند: «مادرم زیر دیواری نشسته بود که ناگاه دیوار شکاف خورد و صدای ریزش سختی به گوش رسید، مادرم با دست اشاره کرد و گفت: نه، به **حق** مصطفی! **خدا** به تو اجازه نداده که بر من فرود آیی. دیوار در هوا معلق بود تا مادرم از آنجا گذشت. سپس پدرم صد **دینار** از برای او **صدقه** داد».

^[۱۳] **کلینی، مجد بن یعقوب، الکافی، ج ۱، ص ۴۶۹، محقق، غفاری، علی اکبر، آخوندی، مجد، تهران، دارالکتب الاسلامیة، چاپ چهارم، ۱۴۰۷ ق.**

توصیف فاطمه

امام صادق (علیه السلام) مادر بزرگ خود را چنین توصیف می‌کند: «كَانَتْ صِدِّيقَةً لَمْ تُدْرِكْ فِي آلِ الْحَسَنِ امْرَأَةً مِثْلَهَا»؛

^[۱۴] **کلینی، مجد بن یعقوب، الکافی، ج ۱، ص ۴۶۹، محقق، غفاری، علی اکبر، آخوندی، مجد، تهران، دارالکتب الاسلامیة، چاپ چهارم، ۱۴۰۷ ق.**

«او صدیقه‌ای بود که در خاندان امام حسن (علیه السلام) زنی هم‌تراز او وجود نداشت».

در **منابع حدیثی**، روایتی از فاطمه بنت الحسن از پدرش امام حسن (علیه السلام)، نقل شده است.

^[۱۵] **سید بن طاووس، رضی‌الدین علی، فلاح السائل و نجاح المسائل، ص ۱۲۸، قم، دفتر تبلیغات اسلامی، چاپ اول، ۱۴۰۶ ق.**

فرزندان

علاوه بر **امام مجد باقر (علیه السلام)** که مهم‌ترین فرزند فاطمه بنت الحسن بوده، **عبدالله باهر** نیز فرزند ایشان بوده است.

^[۱۶] **بلاذری، احمد بن یحیی، انساب الاشراف، ج ۲، ص ۱۴۷، بیروت، دارالفکر، چاپ اول، ۱۴۱۷ ق.**

شخصیت عبدالله باهر

عبدالله باهر انسانی فاضل و **فقیه** و متولی اوقاف **پیامبر (صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم)** بود و سپس **تولیت** اوقاف **امیرمؤمنان علی (علیه السلام)** را نیز بر عهده گرفت.

^[۱۷] **شیخ مفید، مجد بن نعمان، الارشاد فی معرفة حجج الله علی العباد، ج ۲، ص ۱۶۹، قم، کنگره شیخ مفید، چاپ اول، ۱۴۱۳ ق.**

پانویس

- [↑] **ابن ابی‌الثلج بغدادی، مجد بن احمد، تاریخ اهل البیت، ص ۱۲۲، محقق: جلالی حسینی، مجد رضا، قم، مؤسسه آل البیت (علیه السلام)، چاپ اول، ۱۴۱۰ ق.**
- [↑] **شیخ مفید، مجد بن نعمان، الارشاد فی معرفة حجج الله علی العباد، ج ۲، ص ۲۰، قم، کنگره شیخ مفید، چاپ اول، ۱۴۱۳ ق.**
- [↑] **مغربی، قاضی نعمان، شرح الاخبار فی فضائل الائمة الاطهار (ع)، ج ۳، ص ۲۷۶، قم، دفتر انتشارات اسلامی، چاپ اول، ۱۴۰۹ ق.**
- [↑] **بلاذری، احمد بن یحیی، انساب الاشراف، ج ۳، ص ۷۳، بیروت، دارالفکر، چاپ اول، ۱۴۱۷ ق.**

۵. [↑ اربلی، علی بن عیسی، کشف الغمة فی معرفة الائمة، ج ۲، ص ۱۹۸-۱۹۹، محقق، مصحح، رسولي محلاتی، هاشم، نشر بنی هاشمی، تبریز، چاپ اول، ۱۳۸۱ق.](#)
۶. [↑ سبط بن جوزی، تذكرة الخواص، ص ۱۹۵، قم، منشورات الشریف الرضی، چاپ اول، ۱۴۱۸ق.](#)
۷. [↑ اربلی، علی بن عیسی، کشف الغمة فی معرفة الائمة، ج ۲، ص ۱۹۸-۱۹۹، محقق، مصحح، رسولي محلاتی، هاشم، نشر بنی هاشمی، تبریز، چاپ اول، ۱۳۸۱ق.](#)
۸. [↑ اربلی، علی بن عیسی، کشف الغمة فی معرفة الائمة، ج ۲، ص ۳۵۰، محقق، مصحح، رسولي محلاتی، هاشم، نشر بنی هاشمی، تبریز، چاپ اول، ۱۳۸۱ق.](#)
۹. [↑ طبری آملی، مجد بن حریب، دلائل الامامة، ص ۲۱۷، قم، بعثت، چاپ اول، ۱۴۱۳ق.](#)
۱۰. [↑ ابن شهر آشوب مازندرانی، مناقب آل ابی طالب \(علیه السلام\)، ج ۳، ص ۳۳۸، قم، علامه، چاپ اول، ۱۳۷۹ق.](#)
۱۱. [↑ شیخ مفید، مجد بن مجد، المقنعة، ص ۴۷۳، قم، کنگره جهانی، هزاره شیخ مفید، چاپ اول، ۱۴۱۳ق.](#)
۱۲. [↑ شیخ طوسی، تهذیب الاحکام، ج ۶، ص ۷۷، محقق: موسوی خراسان، حسن، تهران، دارالکتب الاسلامیة، چاپ چهارم، ۱۴۰۷ق.](#)
۱۳. [↑ کلینی، مجد بن یعقوب، الکافی، ج ۱، ص ۴۶۹، محقق، غفاری، علی اکبر، آخوندی، مجد، تهران، دارالکتب الاسلامیة، چاپ چهارم، ۱۴۰۷ق.](#)
۱۴. [↑ کلینی، مجد بن یعقوب، الکافی، ج ۱، ص ۴۶۹، محقق، غفاری، علی اکبر، آخوندی، مجد، تهران، دارالکتب الاسلامیة، چاپ چهارم، ۱۴۰۷ق.](#)
۱۵. [↑ سید بن طاووس، رضی الدین علی، فلاح السائل و نجاح المسائل، ص ۱۲۸، قم، دفتر تبلیغات اسلامی، چاپ اول، ۱۴۰۶ق.](#)
۱۶. [↑ بلاذری، احمد بن یحیی، انساب الاشراف، ج ۳، ص ۱۴۷، بیروت، دارالفکر، چاپ اول، ۱۴۱۷ق.](#)
۱۷. [↑ شیخ مفید، مجد بن نعمان، الارشاد فی معرفة حجج الله علی العباد، ج ۲، ص ۱۶۹، قم، کنگره شیخ مفید، چاپ اول، ۱۴۱۳ق.](#)

منبع

[بانگاه اسلام کوئست، برگرفته از مقاله «فاطمه بنت الحسن»، تاریخ بازبینی ۱۳۹۵/۰۶/۳۰.](#)